

UNITÁRIUS JÖVENDŐ

Egyháztársadalmi, hitéleti és missziói célokat szolgáló lap.

Felelős szerkesztő: Kovács Lajos brassói lelkész-esperes.

Megjelenik minden hónap 20-án. Előfizetési ára Romániában évi 100 lej. Magyarországon évi 4 Pengő. Más országokban ennek megfelelő összeg.

EGYHÁZI GAZDÁLKODÁS

Nincsen szándékomban felölelni a címben jelzett munkakör teljes anyagát. Jelenleg csak a mezőgazdasági vagyontárgyakkal foglalkozom.

Lehetnek sokan, akik erre azonnal megjegyzik, hogy: „post festa”. Van igazuk. Magam is így érzem. De még nem vesztett el minden. Még mindig „gazdálkodunk”. Az egyház örök életű. Ezt hisszük és ez vigasztal. Akadhat még a jövőben is jóhiszemű unitárius ember, aki az egyházat teszi örökösül abban a meggyőződésben, hogy a ráhagyott mezőgazdasági vagyon teljesíteni fogja „kikötött” rendeltetését.

Ha ma nincsen is kilátás egy azonnali kedvezőbb átalakulásra, gondolkozhatunk a jövőről. Lehet, hogy az üres zseb és az elherdált barázda, majd nagyobb körültekintésre és jobb belátásra tanítanak.

Nem vitás az a tény, hogy lélekszámához viszonyítva egyik erdélyi egyháznak sem volt akkora mezőgazdasági alapítványi vagyona, mint nekünk. Az se vitás, hogy egyik sem volt olyan rossz gazda, mint mi. Áll ez a megállapítás úgy a multa, mint a jelenre. Tények beszélnek. Vagy legalább is jegyzőkönyvek. Kevés szakértelemről, de annál több személyi ellentétől fűtött írásbeli bizonyítékok. Legtöbbet mond azonban a mai helyzet. A vagyontelér. Nem nehéz számbavenni; mi van. Jobban mondva: mi maradt.

Egyházunk végig szenvedte az agrár kisajátítást. Ráment majdnem mindenünk, az utolsó barázdáig. Ami megmaradt, annak sem volt üres a teher lapja. De ez nem volt egyedülálló jelenség. Ebből kivette mindenki a maga részét. Természetes és jogi személyek egyaránt. Annál több vesztett el, minél több volt. Az élet mégsem állott meg. Voltak, akik irányítani tudták, voltak, kiket az idő magával sodort.

Ha nem is vitte el teljesen, mondjuk alaposan átalakította a mi vagyónállagunkat is. Adott esetben mindenki avval számolt, ami maradt. Kétségtelen viszont az is, hogy aki a sokkal nem tudott bánni, a kevéssel annál nehezebben boldogult. Valahogy így jártunk, így állunk mi is, egyházi gazdálkodásunkkal.

* * *

Önkéntelenül jön a kérdés: Miért? Mi lehet ennek az oka? Nem nehéz a felelet. Legalább, véleményem szerint csak egy lehet: a rendszer. A vagyongazdálkodásnak egyházunknál bevezetett, csapnivaló bürokratikus rendszere.

Milliókat érő vagyonok sorsáról, kezelési módjáról, gazdálkodási, hasznosítási rendszeréről, számadásairól, azok elbírálásáról végső fokon dönt egy több, mint 200 tagot számláló olyan testület, amelynek legjobb esetben, ha 10%-a tekinthető szakértőnek. De még hozzá ez is hogy dönt? Személyi érdekektől, pártszempontoktól fűtött, erre az alkalomra tartogatott, végét nem érő bőbeszédűséggel elharsogott szónoklatok hatása alatt: „Szavazattöbbséggel.” A többséget rendszerint azoknak a száma adja, akiknek együttvéve sincs és nem is volt annyi vagyonuk, mint aminek a sorsa felett határoztak és határoznak. Döntenek szakértelem nélkül. Nyugodt lelkiismerettel. A „szavazás” eredménye felett érzett büszke öntudattal. Alkotmányos keretek közt.

Pedig annak a magas testületnek minden tagja a való életben él. Láthatja az élet hétköznapi példait. Meggyőződhetett róla, hogy a kereskedelmi, az ipari, a magángazdasági életben a szavatosság, a jótállás, a felelősség kérdése természetes, önként értetődő feltétele minden munkateljesítménynek. Egy korlátolt forgalmu pénztárnoki, raktárnoki állás el sem képzelhető anyagi biztosíték nélkül. Nem is beszélve nagyobb értékekkel foglalkozó magasabb állásokról. Hogy aztán van-e szakértelem, gyakorlat, az már olyan természetes, magától értetődő feltétel, amelynek híjjával történt vállalkozás: szélhámosság, vagy egyenesen a büntetőtörvénykönyvbe ütköző tett.

De az egyháznak milliókat érő vagyona felett lehet dönteni minden vagyoni felelősség, minden szakértelem és képzettség nélkül főtanácsosi jog alapján gyakorolt tömegszavazási rendszerrel.

Mi aztán ennek az eredménye? Az adott helyzet. Az elégedetlenség, az elkeseredés. Az aggodalom az egyház jövő vagyoni sorsa felett. Az az égi manna ma-

napság, csakugy véletlenül, már nagyon ritkán hull a földre.

Minden élet, minden munka anyagot használ, értéket fogyaszt, amely pótlást igényel. Nyugodt lelkiélet is csak biztos anyagi bázison terem.

Az egyház, mint élő szervezet, fokozott anyagi eszközökre van utalva, de józan felfogás mellett egyben kötelezve arra is, hogy vagyontételeit a legnagyobb szakértelemmel és felelősséggel hasznosítsa. Az anyagi felelősség itt egyben fokozottan erkölcsi feltétel.

Az ipar, a kereskedelem általában olyan foglalkozási ágak, melyeknél az egyéni munka eredménye és sikere nagyjában független a rajtuk kívül-álló természeti erők hatásától. Nem így a mezőgazdaság, ahol a legtökéletesebb előfeltételek mellett végzett munka eredményét is: a szárazság, nedvesség, szél, vagy aszály, a jég, a hó, a fagy, a hőség, vagy dér annyira befolyásolják, hogy ott az emberi erő és tudomány csak gyenge, korlátolt eszközökkel védekezhetik. Összes foglalkozási ágak közül a mezőgazdaságnál alkalmazható legkevésbé a kaptafa rendszer. Annál szükségesebb az egyéni tudás, a rátermettségek, az u. n. életrevalóság. Minden más értékeket termelő foglalkozási ágban hosszú időre előre megszabható a teljesíthető és elvégzendő munka mennyisége, minősége, értéke. A mezőgazdasági munkánál gyakran: „az idő a gazda“.

Egy nagyobb területen végzett mezőgazdasági munka hasonló egy működő hadsereg ténykedéséhez. Munkaterv, parancsszétosztás, élelmezés, szállítás, ellenőrzés stb. stb. minden nap jönnek a maguk újabb és újabb követelményeikkel. Mindannyi naponta megismétlődő, visszatérő teljesítmény. Rendes viszonyok között. De jönnek és jöhetnek meglepetések, melyek újabb, gyakran épen ellentétes intézkedéseket követelnek. Ilyenkor minden mulasztás, vagy késlekedés súlyos és helyrehozhatatlan áldozatokat kíván.

Hasonló munka, hasonló feladat elvégzéséhez egész ember kell. Vezetésre és irányításra hivatott szakember.

Egy erkölcsi testület a maga nehézkes bizottsá-

Kalap üzlet Weiss M. ucca 33. szám alatt

Férfi kalapok és sapkák

a legjobb anyagból a legújabb divat után kaphatók! Kalap tisztítást, formálást és festést a legújabb divat után vállalom. A n. é. közönség szíves pártfogását kéri

Csiszár Béla.

Boldog és szerencsés csak úgy lesz;
ha Csiszártól kalapot vesz!!!
Ma a boldogság nem drága.

150 lejtől kezdődik.

gaival, megbeszéléseivel, küldöttségeivel nem erre való. Itt a kényesebb, nagyobb felelősséggel járó határozatok hozatalánál mindig meg van a „törvényes“ vagy „szabályszerű“ lehetősége annak, hogy végső döntés előtt még egy másik „szakbizottság“ véleménye legyen meghallgatva. Mire a kérdés határozattá érett, gyakorlatilag már értéktelenné vált. Ez a szomorú tapasztalat nálunk és hasonló kezelési rendszer mellett, mindenhol a világon. Az élet nem áll meg egy pillanatra sem. Annak a munkának, annak a foglalkozásnak, ami a nagy természet életével függ össze, folytonosnak, megszakítás nélkülűnek kell lennie, ha eredményre számítunk.

Ha megvan az anyag, egy eredményes munka elvégzéséhez: erő és tőke kell. Anyagi és szellemi erő. Fej és pénz. Mindannyinak megvan a maga használati díja. A tőke kamatot, a munka bért kíván. Szellemi és testi munka egyaránt. Rendes gazdasági számítás szerint ennek a bérnek arányában kell állnia a nyújtott teljesítménnyel. Annál többet fizetek, minél többet kapok. Nem lehet rendszer az, hogy ajándékmunkával dolgozzam, jövedelem nélkül.

* * *

Végeredményben: Még vannak vagyontárgyaink, melyek csak rendes mezőgazdasági művelés alatt lévő ingatlanokból állanak. Ha nem akad arra való unitarius ember, aki kellő biztosítékkal hajlandó a gazdaság vezetését és hasznosítását vállalni előre meghatározott összegű jövedelem kötelező biztosítása mellett: úgy az ilyen mezőgazdasági ingatlanok haszonbér útján értékesítendő a kínálkozó légből feltételek mellett.

Van egy értékes gyümölcsös, szőlők. Ezeknél kívánatos lenne a szorosabb házikézelés fenntartása. Ez is csak úgy, hogy azokat valaki százalékos jövedelem kikötése mellett vegye egyéni gondozás és felelősség alá. Az egyéni szakértelmet, rátermettséget és munkát jutalmazni kell a legmagasabb mértékig, ha megérdemli. Fő az állag sértetlen megőrzése mellett a legnagyobb eredmény biztosítása.

Aki kapni akar, annak adnia is kell. Egészséges gazdasági életnek ez az alapja. Egy az egyházhoz hasonló erkölcsi testület, hasonló szakszerű munka elvégzésére nem alkalmas. Ez bizonyos. Minden erre irányuló erőlködés csak ráfizetést és hozzá egy sereg kellemetlenséget eredményez. Ezzel már egyszer le kell számolnunk.

Térjünk napirendre az elavult rendszerek fölött. Próbáljunk egyszerűbb és egészségesebb módon gazdálkodni. Legalább az egyház gazdasági életéből kapcsoljuk ki az eléggé nem ostorozható személyi és pártpolitika kicsinyes és sokszor szégyenletes rendszerét. Merem hinni, hogy gazdálkodásunkra így nem fogunk ráfizetni.

Szentiván 1940. január hó.

Dr. Szent-Iványi Gábor.

Semper reformari.*)

Évszázadokban szemlélődve és gondolkozva, a folyton növekvő zaj és az irány megismerését lehetlenné tevő kuszáltság arra engednek következtetni, hogy új világ küszöbén állunk.

Az emberi civilizáció, a technika haladása túlszárnyalta, elnyomta az emberi társadalom kulturális fejlődését. Az erkölcsi értékek harca küzd a materialista életszemlélettel.

Ebben a harcban a lelki tényezők érvényesülését az egyházak képviselték.

A magasztos feladat az emberi haladást szolgálja, mert] az emberi kultúra fejlődéséből — a tömegpszichológia ismerete szerint — a lelki tényezők ki nem kapcsolhatók.

A lelki tényezők mindenkor domináns része a hit. A hit: vallásos formába sűrűsödve. Az unitárius

Ezeket a gondolatokat egyházi életünk jelenségei váltották ki — azzal kapcsolatban, hogy Simén Dániel egy rég vajudó kérdést dobott felszínre: liturgiánk reformjának kérdését.

Erről dr. Boros György — az első nyugalmazott unitárius püspök — már 1932-ben megjelent közismert munkájában (Szertartások stb.) részletesen tájékoztat (1932.) ugyan, de a felvetett kérdésben nem kimerítő.

Ráutal arra, hogy ezelőtt jó néhány évvel megpendítette egy pár lelkipásztorunk buzgósága „liturgiánk reformját“. Reméli, hogy „rövid idő alatt meg fognak kezdődni a megbeszélések s azokat követni fogja a hivatalos tárgyalás és egy szerencsés és kívánatos reform.“ (Keresztény Magvető és 14. füzet, 1932. Kolozsvár.)

Itt utalok dr. Tóth György: Törvény gyűjteményére is, ahol az istentisztelet rendjére vonatkozó szabály közölve van.

Amennyiben még nem tette volna, kérjük, hogy az előfizetési díjat Ferencz József lelkész urhoz juttatni sziveskedjék, Budapest. IX. Dr. Högyes E. u. 3. sz. Misszió Ház.
A szerkesztőség.

A jó cselekedetek mértéke nem az egyéni érték-mérő, hanem a közösség történelmi parancsa. Ez a parancs pedig arra figyelmeztet, hogy a vezetésben való tulhajtott demokratizálás: bomlasztó erő. A haladást mindig a kiválsztódás arisztokratizmusa biztosította, — mert ennél találhatók meg az erkölcsi tényezők.

A hierarchia szellemi arisztokratizmusa minden vihart kibíró erőnek bizonyult. Egészséges organizáció nélkül nincs maradandó élet.

Az élet maradandóságának parancsa: semper reformari.

Azt azonban csak az elhivatottak valósíthatják meg. Az elhivatást a szellem felsőbbsege és a cselekvés hatékonysága sejtetik.

Ezt igazolják egyházunk szűk története és a nagy közösségek évszázados reformjai.

*) A budapesti „Unitárius Értesítő“ januári havi számából átvéve.

Biztosítást a legelőnyösebben az

Első Romániai Temetést Biztosító

R. T.-nál köthet
(ezelőtt G. SZÁVA és A. SZÁVA)

Brassó,
Weiss Mihály-utca 35 szám.

in kívánatos, hogy Kelemen
bb kövesse.

n az „egyéni elgondoláson“
rejteget. Rejtegeti a Dávid
jlődött „Istentisztelet“ — kü-
ormák okainak ismerését.

Dávid Ferenc minő okból
rékkal álljunk Isten előtt és
tiffy Zsuzsanna imádság-
kás bevezetését vonta maga

után a kolozsvári eklézsiánkban is. És tudnunk kell, hogy a mai kor követelménye: az unitárius liturgia tartalmába mit kíván bele vinni és unitárius szempontból mit nem lehet és nem szabad beleprelesni.

Olvasás közben megjegyeztem, hogy Simén Dániel egy továbbképzőre készült javaslatát már az 1939. évi főtanácsra „befuthatónak“ tartotta. Nem, az egyháznak még nem ilyen sürgős! A gyors megvalósulás kizárja a „tudás és közakarát érvényesülését.“ Az általa kívánt lendület a megkívánható idő alatt ki kell, hogy fújja a polyvát az aranyszemek közül.

Kelemen Imre helyesen mutat rá, hogy énekeskönyvünket is egy-két ember lendítette a megvalósulás felé — a nélkülözhetetlen körültekintés mellőzésével. Hamar-munka ritkán jó!

A liturgia kérdéshez az előző anyag részletes feltárása és a megkívánható elvi szempontok gyakorlati beállítása nélkül az érdekeltek és döntésre hivatottak hozzá semm szólhatnak. Rendszeres és alapos tanulmányba foglalandó össze az egész anyag.

Külön kiemelendők egyes vidékek szokásai, amelyek megvizsgálandók.

Simén Dániel fejtegetései egy továbbképzőn helyes szempontokat juttattak volna kifejezésre, azonban hiányzik az egyes kérdések hitvallási szempontból való analízisa. A hitvallások története nem hanyagolható el egyetlen egyházi kérdésben sem s így ennél a nagy horderejű kérdésben éppen nem mellőzhető a liturgia fejlődése a mi egyházunkban.

Az valóban megengedhetetlen, hogy az unitárius istentisztelet ne legyen szigorúan egyforma.

Semper reformari.*)

Évszázadokban szemlélődve és gondolkozva, a folyton növekvő zaj és az irány megismerését lehetlenné tevő kuszáltság arra engednek következtetni, hogy új világ küszöbén állunk.

Az emberi civilizáció, a technika haladása túlszárnyalta, elnyomta az emberi társadalom kulturális fejlődését. Az erkölcsi értékek harca küzd a materialista életszemlélettel.

Ebben a harcban a lelki tényezők érvényesülését az egyházak képviselték.

A magasztos feladat az emberi haladást szolgálja, mert az emberi kultúra fejlődéséből — a tömegpszichológia ismerete szerint — a lelki tényezők ki nem kapcsolhatók.

A lelki tényezők mindenkori domináns része a hit. A hit: vallásos formába sűrűsödve. Az unitárius vallás formájába sűrűsödött hit: az önmagából való egy Isten hit arra kötelezi a vezetőket, hogy jó cselekedetekben tegyenek tanúságot hitükről. Nem az, aki mondja... hanem, aki a jót cselekszi, megyen be a Mennyei országába.

A mai idők — a dicső, de szomorú múlt után — megint olyanok, hogy minden egyes unitárius csak a közösség céljához szabott jót szabadna, hogy cselekedje!

A jó cselekedetek mértéke nem az egyéni érték-mérő, hanem a közösség történelmi parancsa. Ez a parancs pedig arra figyelmeztet, hogy a vezetésben való túlhajtott demokratizálás: bomlasztó erő. A haladást mindig a kiválsztódás arisztokratizmus biztosította, — mert ennél találhatók meg az erkölcsi tényezők.

A hierarchia szellemi arisztokratizmus minden vihart kibíró erőnek bizonyult. Egészséges organizáció nélkül nincs maradandó élet.

Az élet maradandóságának parancsa: semper reformari.

Azt azonban csak az elhivatottak valósíthatják meg. Az elhivatást a szellem felsőbbisége és a cselekvés hatékonysága sejtetik.

Ezt igazolják egyházunk szűk története és a nagy közösségek évszázados reformjai.

*) A budapesti „Unitárius Értesítő” januári havi számából átvéve.

Biztosítást a legelőnyösebben az

Első Romániai

Temetést Biztosító

R. T.-nál köthet
(ezelőtt G. SZÁVA és A. SZÁVA)

Brassó,

Weiss Mihály-utca 35 szám.

Ezeket a gondolatokat egyházi életünk jelenségei váltották ki — azzal kapcsolatban, hogy Simén Dániel egy rég vajudó kérdést dobott felszínre: liturgiánk reformjának kérdését.

Erről dr. Boros György — az első nyugalmazott unitárius püspök — már 1932-ben megjelent közismert munkájában (Szerartások stb.) részletesen tájékoztat (1932.) ugyan, de a felvetett kérdésben nem kimerítő.

Ráutal arra, hogy ezelőtt jó néhány évvel megpendítette egy pár lelkipásztorunk buzgósága „liturgiánk reformját”. Reméli, hogy „...rövid idő alatt meg fognak kezdődni a megbeszélések s azokat követni fogja a hivatalos tárgyalás és egy szerencsés és kívánatos reform.” (Keresztény Magvető és 14. füzet, 1932. Kolozsvár.)

Itt utalok dr. Tóth György: Törvény gyűjteményére is, ahol az istentisztelet rendjére vonatkozó szabály közölve van.

Ilyen előzmények után kívánatos, hogy Kelemen Imre hozzászólását még több kövesse.

Ez a kérdés azonban az „egyéni elgondoláson” felül emelkedő problémát rejteget. Rejtegeti a Dávid Ferenc korától korunkig fejlődött „Istentisztelet” — különböző formáinak és e formák okainak ismerését.

Tudnunk kell, hogy Dávid Ferenc minő okból rendelte, hogy egyenes derékkal álljunk Isten előtt és tudnunk kell, hogy Lorántffy Zsuzsanna imádságba feledkezése minő szokás bevezetését vonta maga után a kolozsvári eklézsiánkban is. És tudnunk kell, hogy a mai kor követelménye: az unitárius liturgia tartalmába mit kíván bele vinni és unitárius szempontból mit nem lehet és nem szabad beleprénelni.

Olvasás közben megjegyeztem, hogy Simén Dániel egy továbbképzőre készült javaslatát már az 1939. évi főtanácsra „befuthatónak” tartotta. Nem, az egyháznak még nem ilyen sürgős! A gyors megvalósulás kizárja a „tudás és közakarát érvényesülését.” Az általa kívánt lendület a megkívánható idő alatt ki kell, hogy fújja a polyvát az aranyszemek közül.

Kelemen Imre helyesen mutat rá, hogy énekeskönyvünket is egy-két ember lendítette a megvalósulás felé — a nélkülözhetetlen körültekintés mellőzésével. Hamar-munka ritkán jó!

A liturgia kérdéshez az előző anyag részletes feltárása és a megkívánható elvi szempontok gyakorlati beállítása nélkül az érdekeltek és döntésre hivatottak hozzá semm szólhatnak. Rendszeres és alapos tanulmányba foglalandó össze az egész anyag.

Külön kiemelendők egyes vidékek szokásai, amelyek megvizsgálandók.

Simén Dániel fejtegetései egy továbbképzőn helyes szempontokat juttattak volna kifejezésre, azonban hiányzik az egyes kérdések hitvallási szempontból való analízisa. A hitvallások története nem hanyagolható el egyetlen egyházi kérdésben sem s így ennél a nagy horderejű kérdésben éppen nem mellőzhető a liturgia fejlődése a mi egyházunkban.

Az valóban megengedhetetlen, hogy az unitárius istentisztelet ne legyen szigorúan egyforma.

Egyházközségi gondnokságom idején Budapesten is presbiteri tanácskozás tárgya volt, hogy a néhány pap között is eltérő az istentisztelet rendje. Hivatalos lépések is történtek — az önfejűség és nem a fejtelenség megszüntetésére — siker nélkül. A hitbéli szabadság individualizmusa mégsem engedhető meg az istentisztelet külső rendjére nézve.

Egyáltalában nem tudtam máig sem eredő okát adni az önfejűségen kívül annak, hogy egyházi törvényünk ellenére egy történeti egyház istentisztelete egyéni tetszés szerint változhassék. De nemcsak az istentisztelet rendje, hanem annak ideje és helye tekintetében is mutatkoztak rendszertelenségek.

Az E. K. T. 1920 május 30-án kiadott rendeletében utasította a lelkész fiait, hogy minden esetben ragaszkodjanak az „egyházi törvényekben, hivatalos rendeletben és egyes helyi régi gyakorlatban megszabott alkalmakhoz, amikor istentiszteletet tartani kötelesek de nem engedte meg az eltérést az istentisztelet rendjétől.

Ezt pedig egyházi törvény szabályozza. A liturgia kérdésének megoldása tehát nemcsak abból áll, hogy 1-től pontokba foglalandó az elképzelt istentisztelet egyes mozzanata, hanem a fennálló törvény (Főtan. jkv. 86—1904. dr. Tóth törvénygyűjteménye) rendelkezéseinek figyelembe vételével rendszeres törvényjavaslat készítenendő.

Ennek a javaslatnak általános és részletes indoklásában kell kifejtetni, okát adni teológiai, hitbuzgalmi, hitéleti és tömegpszichológiai szempontból annak, amit az egyház törvénné fog tenni.

Nem volna figyelmen kívül hagyható az unitárius egyház tanítása a pap és a hívek viszonyáról.

A liturgiával szoros kapcsolatban van a most szintén felszinen lévő egyházi énekek és éneklés kérdése, amit szorosán egybekapcsolandónak tartok a liturgia kérdésével.

A magyarországi gyakorlatra — mint bizonyítékra azért nem lehet hivatkozni, mert ez is afféle önkényes kezdeményezés — az egyetemes egyházi szempontokat képviselő főtanácsai út nélkül És nem is — egyforma gyakorlat ma sem.

A liturgia kérdése a történelmi unitárius egyház

egyik hitéleti nagy kérdése. Azt a magyar unitárius egyházakra egységesen kell megoldani.

A magyarországi egyház-alkotmánnyal kapcsolatban az istentisztelet rendjére vonatkozó szabályok nem is vonattak a törvényi szabályozás körébe. Ez a magyar unitárius egyház liturgikus egységének gondolatát feltétlenül zavarta volna.

Ez egyszerű észrevételek azt igazolják, hogy a liturgia kérdésében jelentkező össze-visszaság megszüntetése és a mai kor jogosult követelményének megvalósítása feltétlenül megoldandó feladat szerintem is. Itt már a hibák szépségflaszttommal nem hozhatók helyre. Ott nem novelláris dolgozgatásról, hanem gyökeres megoldásról, a történelmi szempontok útmutatása szerinti gyökeres és nem modern radikális megoldásról van szó.

A modern radikalizmus a mult sutbavetésével autokratikus és erőszakos módon szereti megoldani az elébe került kérdéseket.

Az egyházi élet — a lélek nyugalmát van hivatva védeni, óvni, erősíteni, tehát a lelkeken erőszakot gyakorolni — közösség ellenes, vallásellenes cselekedet, ha alkotmányos keretben viszik is végbe.

A fejlődés örök törvénye az emberi közösségi élet fejlődésében ugrást nem ismer. A fejlődés vonalát megtörő erőszak megszüntetével — a fejlődés a megtört vonalba visszakapcsolódva megy végbe. *Panta rei!*

Dr. Tóth György.

Lássunk egészen tisztán!

Az „Unitárius Jövendő“ múlt évi decemberi számában egy rövid közleményem jelent meg „Főpásztorunk“ címmel. Erre válaszol az „Unitárius Egyház“ szerkesztője, Máthé Sándor ujszékelyi lelkész lapjának múlt havi számában „Lássunk tisztán“ cím alatt az „Eszmék, Gondolatok“ rovatában.

Nehéz pillanatok sulya nehezedik reánk úgy a pályáni, mint egyházi életünk terén. Az időpont nem alkalmas puffogó betücskére. Mégis felelnem kell, az „U. E.“-nak, csak azért is, hogy „lássunk tisztán“.

Aki a fentti két cikket figyelmesen elolvassa, az azonnal megállapíthatja, hogy ezeknek csak egyetlen közös érintkezési pontjuk van: a Bors hagyaték tárgyalásának ügye.

Ettől az egy vonatkozásból eltekintve aztán az „U. E.“ terjedelmes cikke többé nem foglalkozik lényegében közleményemmel. Mintegy agyonhallgatja a benefoglalt és megtörtént megállapításokat. A szemszög, ahonnan figyel: „Medgyes“. Gondolatait és modozatait úgy fűzi, ahogy „esküje köti.“

Lehet-e azon csodálkozni, ha egy lelkész nem lát tisztán, mikor szabad szemlélődése, véleménynyilvánítása és a dolgok helyes elbirálása annyi körülménytől van megkötve?

Elemezzük sorra, részletenként az „U. E.“ cikkét.

**Magyar
Általános Hitelbank**

fiókjai:

Braşov,

Timişoara,

Oradea

A bevezetésben megdicsér. Ezt köszönöm. Nem felejttem el és én is hálás leszek érte.

Hogy ne sokáig tartson örömöm, mindjárt megvádol, „a kancsal mészáros“ szerepével. Vermet ázott nekem és maga esett bele, mert válaszában következő terjedelmes részében eltér a tárgytól és egyéni szemléldéseit írja le. Ettől a ponttól kezdve könnyit „Medgyes“ által gúzsba kötött lelkiismeretén és panaszait sorolja fel.

Meg akar győzni arról, hogy Püspökünket „Medgyesnek“ köszönhetjük. Nem ildomos módon úgy állítja be a dolgot, hogy Főpásztoruuk a „medgyesiek“ embere, mert ők fedezték fel.

Határozottan állítjuk, hogy a felfedezéssel a „medgyesiek“ elkéstek. Dr. Varga Bélát felfedezte az ország és a külföld akkor, mikor „Medgyes“ még csirájában sem létezett. Püspöki székbe jutása is meg volt jósolva abban a pillanatban, mikor a teológiára beiratkozott.

Kérdezi a lelkész ur, miért nem emlékezem meg az egyházi főjegyzőről és a főgondnokokról?

Felelet: sem közleményem címe, sem annak célja nem volt az. Különben igazságtalan lennék, ha egyházunk egész terhét csak azoknak az embereknek vállára helyezném, akiket javasol.

Majd következik „Medgyes“. Legnagyobb fájdalma, hogy nem értjük meg „Medgyes“ elgondolásait és célkitűzéseit.

Mi több mint két év óta folyton keressük „Medgyes“ áldásos gyümölcseit egyházunk életében, de sajnos nem találjuk. Lehetséges, hogy a jövő meghozza a remélt eredményeket.

Ennél a pontnál hosszasan időzhetnénk. Nem tesszük. Nem akarunk mi sem „régibet felszaggatni“. Vallásunk alapjainak két legékezebb jellemvonását valljuk és követjük: a szeretetet és türelmességet.

A válasz vége felé elérkezünk a közös érintkezési ponthoz.

Engedje meg lelkész ur, hogy erre a pontra kérdés alakjában válaszoljak.

Ha nem tekinti „ügyes és ravaszul szinpadias technikának megrendezett csatározásnak“ a Bors-hagyatéki körüli vitát, milyen taktikának nevezi „Medgyes“ azon eljárását, hogy a jószágfelügyelősi elnököt évi beszámolója és a felmentvény megadása előtt választotta vissza állásába?

Nevezzük ezt „medgyesi“ taktikának?

Szavamat akarom tartani és őszinte köszönetet mondok lelkész urnak a válaszáért egy kemény intelme ki-

vételével, különösen hálás vagyok sok olyan körülmény megemlékezéséért, melyet a tárgytól eltérőleg tudomásunkra hozott.

Először, örömmel olvassuk azt a tényt, hogy vannak személyeik, kiknek jelenléte számukra „nem kívánatosok az élen.“

Másodszor, eddig sokan keveset tudtunk „Medgyesről“, eskü „kötöttségről“ és „betyár becsületről“, most azonban ismeretünk tágult kissé, de egyuttal zavarosabb is lett a sok idegen kifejezéstől.

Ezzel befejezhetném viszontválaszomat. Kényszerít valami a továbbfolytatásra.

K. lelkész ur. Ha én is követném az Ön példáját és mellékvágányra térnék feleletemben, le kellene írnom „Medgyes“ összes káros kihatásait egyházunkra nézve. Ellenvetésünk és panaszaink megtöltené az „U. J.“ pá oldalát.

Miért? Van-e valami értelme ennek? Bizonyára nincs és ezért elállok tőle.

Most megmondom, mi nem tetszik válaszában: az utolsó fejezet. Ez a pár mondata megingatta teljesen azon felfogásomat, hogy Önt válaszában tárgyilagosság vezette. Itt „Medgyes“ eszméje és szelleme“ nagyon fokozott mértékben befolyásolta. Ez a befejező része válaszában el nem titkolható feljajdulást vált ki belőlem.

K. lelkész ur! Mély bánattal és keserőséggel lelkünkben szemléltük nyugodtan, hogy „Medgyes“ a krisztusi szeretet és Dávid Ferencz türelmessége jegyében tisztán egyéni érdekből hajtotta és hajtja végre az örségváltást. Ugyancsak szívszorító fájdalommal vettük azt is tudomásul, hogy „Medgyes“ megakadályozott és eltiltott egyeseket törvényes gyűléseken a szabad vélemény nyilvánítás jogától.

Most Ön még a penna használati jogát is sajnálja tőlünk? Melyik az a határ, ahol végetér a „medgyesi“ türelmetlenség?

Mondottam, az időpont nem alkalmas puffogó betűvetésre. Válasza és patétikus főtanácsi felszólalása azt sejteti bennem, hogy a lelkész ur „Medgyes“ egyik legnagyobb harcosa.

Mi nem sajnáljuk Öntől a penna használati jogát. Kérjük, vegye azt kezébe és írja meg unitárius nyíltsággal a következőket:

1. Mi az a titkos „medgyesi“ megállapodás és mi ennek az eskünek szövege, amely Önöket köti?

2. Szeretnők tudni azoknak neveit, kiket nem szívesen látnak az élen.

3. Végül, hogy „Főpásztorunk“ című közleménnyel is foglalkozzék keveset, nevezze meg azokat, akik megakadályozták a hivatalos szónokot abban, hogy ünnepi szónoklatát a Berde Mózsia ebéden elmondhassa.

Nagyon szépen kérjük erre Önt lelkész ur. Mind ezt csak azért, hogy egyszer már „lássunk egészen tisztán.“

Ha valami viszont kérelme lenne, örömmel állunk rendelkezésére. Minket nem köt semmiféle helység vagy eskü.

Az előnyösen ismert

„TELLMANN“-féle

szabó üzlet Baritju (Lópiac) u, 12. szám pontos kiszolgálás mellett mérsékelt áron minden e szakmába vágó munkát kifogástalanul végez.

Eljött a 24. órája annak, hogy egyházunk jelenlegi áldatlan állapotának szülő okát végre megismerjük.

Részemről a jövőben nem vagyok hajlandó hasonló papir és tinta fogyasztásra, míg a fenti kérdésekre választ nem kaptam. Hasztalanul elfecsérelt időmet és az elhasznált papir és tinta árát inkább fordítom nélkülözö egyházzam megsegítésére és előhaladására.

P-n.

Vallomások.

Ismét és ismét számot vetek egyházunk sorsával és jövőjével. Számot vettem a múltban, a közelmúltban, amikor eldöntöttem önmagamnak a kérdést: *cinkostársnak lenni, avagy áldozatnak*. Két-három vezető cinkossal lenni az egyházi alkotmány sértésben, az egyházi birtokok kezelésének rendellenességeiben, az apró anarchiák további fokozásában, a jó erkölcsök borzalmas megsértésében, az emberi igazság és becsületérzet arcucsapásaiban, avagy fölvenni ezek ellen a küzdelmet? Ezt a kérdést tettem föl önmagamnak eldöntésre. Az előbbi: cinkosnak lenni, kétségtelenül biztosítja részemre az egyházi élet további küzdőterét. Az utóbbi, a küzdelem fölvétele, biztos ut ahhoz, hogy az egy-két ember rosszhiszemű gyarlóságának, kifogásolt rendszereinek áldozatává legyek.

Egyházunk életéből kitörülhetetlen tények igazolják azt, hogy az utóbbit választottam. Ez pedig félreérthetetlenül magával hozta azt, ami nyilvánvalónak látszott: a puccs megkíséreltetett és a puccs sikerült, házszabálysértéssel. Így kellett történnie, hiszen már a bölcs megírta: „az ember leginkább erényeiért bűnhődik“. És hogy ez megtörténhetett, sémiesetre sem tehető azoknak a rovására, akik szavazataikban megnyilatkoztak, de ezt annál kevésbé hárihatják el magukról azok, akik ezen eredményt célzatos munkájukkal kiváltották. Hiszen annak a vilóságát, hogy egynehány által kiváltott eredmény nem az egyháznak, hanem három, avagy négy embernek a kizárólagos személyi érdekeit célozta szolgálni, mi sem igazolja jobban, mint az a tény, hogy azóta ugyanazon három vagy négy ember tette közvetlen uton lehetetlenné számomra a Bors-pereknek továbbvitelét. Amikor tehát hajlandónak látszám ezen pereket kizárólag magasabb szempontok miatt továbbvinni és e célból egyéni önérzetemet, becsületérzésemet, önmegbecsülésemet és reputációm az egyetemes egyháznak, hitünk és fajunk közérdekeinek alárendelni ugyanazon három avagy négy ember különböző formulákat keresett és talált arra, hogy ezen hajlandóságomat elgáncsolja. Az egyelőre oly sok álcával állítani sikerült „jog“ gyakorlásától tehát sikerült engem meg is fosztani.

Hangsúlyozom; *nem a tanács s nem is a föltanós, mert jól jegyezzük meg: ezek voltak múltban és ezek lesznek a jövőben is azok az egyházi szervek, amelyek hasonló kérdések elbírálásánál legkevésbé tekinthetnek bele az okozatok okaiba.*

És mit nem róttak föl hibámul?

Hát az is hiba, ha valaki az Egyház vagyonát túlerélyesen védi? Fölvetem a kérdést önmagamnak, de annak is, aki érintve érzi magát:

Ha bűn és hiba az egyház érdekeinek és vagyonának erélyes védelme, annál nagyobb bűn volt-e pusztán tudomásul venni azt, hogy egy tordai ügyvéd egyházzamnak püspökét, a jogtanácsosát, a végrendelet végrehajtóját és másokat a vádlottak padjára akarja ültetni? Nem nagyobb bűn-e minden óvás és közbelépés nélkül tudomásul venni azt, hogy a fenti bűnvádi följelentés elkészült az egyház püspöke, jogtanácsosa és végrendeleti végrehajtója ellen? Látni és tudni intézkedés nélkül, hogy az mielőbb a tordai ügyészség iktatójára kerül? És történt mindez azért, hogy a jogtanácsos egyházzilag lehetetlen helyzetbe jusson, mert hiszen túlerélyesen védte az egyház vagyonát. És vajjon, ha erre szükség volt, miért nem volt kikerülhető az egyház egyeteme által annyira megbecsült püspöknek a személye? Más kérdés az, hogy az ügyészség a vádat megszüntette s ismételt kísérletkor a törvényszék a vádlottakat mind fölmentette. Ime ez a fölbujtásszerű elhallgatás és ehhez hasonló események, amelyekből odakövetkeztethetem, hogy azok egyesei, akikkel együtt kellett volna küzdeni az egyház érdekében, mily gyorsan változtatták meg a kitűzött célt s mialatt azt szinlelhettek, hogy faji és felekezeti öntudattól túlfűtött jellemmel és becsülettel egyvonalban harcolunk egyházunk jobb jövője érdekében, azalatt mily orvtámadások csel-szövevénye készítettett elő.

Hangsúlyozom, nem ellenem, mert a Gondviselés jóvoltából e kérdéseknek fölötte érezhetem magamat, hanem a faji, felekezeti öntudat és jellem s végeredményben az Egyház érdekei ellen. Hiszen amit megtagadnak ma, azt — ha érdemes rá — megadja a következő, vagy későbbi évtized. Sajnos azonban, amint megállapíthattam, ennek az *eredménynek* is azok a portyázók örvendenek a legjobban, akik itt, vagy amott az egyház vagyoni portájára betörni máris megkezdették.

A kivánt eredmény tehát bekövetkezett. Nem változtatta meg azonban azt az irányelvemet, mely szerint *minden olyan munka és megnyilatkozás, amely egyházunk anyagi és erkölcsi fejlődését célozza, maga a magyar unitárius lelkiismeret!*

Vajjon megegyezik-e ezzel az unitárius lelkiismerettel az, hogy az elnöklő főgondnok a választásokat a Házszabályok ellenére a tárgysorozat 13 pontja helyett célzatosan a 8. pontnál vezette le. Hogy tovább-

Vásároljon az

ELEKES

könyv és papírzetben.

menően azt a kijelentést tegye: „Dr. F. J-nak nemcsak joga, hanem kötelessége is a Bors pereket továbbvinni a vele fennálló szerződés értelmében,“ amikor tudnia kellett, hiszen később be is bizonyosodott, hogy ilyen szerződés sohasem jött létre. Hogy a tévedés beismerése helyett egy nem létező „kötelezettségnek“ a fennállását mondja ki a Jogügyi Bizottság? Hogy a három évi munka minimális díjainak kifizetése helyett a volt jogtanácsos költségére fogadjon az egyház más ügyvédek*) akkor, amikor az ügyek továbbvitele egyes egyházi vezetők megatartása és megnyilatkozásai miatt vált lehetetlenné? hogy tehát a volt jogtanácsos esedékes járandóságának kifizetése helyett még saját vagyona és veszélyeztessék. Ezek a dolgok nemcsak, hogy nélkülözik az egyház életében kívánatos tárgyilagosságot, hanem olyan támadás, amelyhez hasonlót sem Isten, sem ember, sem jog, sem erkölcs meg nem engedhetnek, különösen akkor, amikor ezen támadó törekvésekkel szemben is kijelentettem, hogy: különbséget teszek egyház és vezetők egyesei között s kizárólag ezért, amíg kényszerítve nem vagyok, én sem kényszerítem az egyházat fizetésre.

Avagy megegyezik-e a magyar unitárius lelkiismerettel a tanács és főtanács tagjai előtt egyes dolgok igazi valóságának elhallgatása, némely tekintetben a valótlanosságok állítása, vagy a 24.000 leiek elkendőzése és megfegyelmzése a „tisztá kezűségért“ vállalt kezességek beváltásának elődázása?

Három négy embernek olyan tűzijátéka ez, amelynek visszahulló paraszai ma még csupán az egyházat perzselik meg itt-ott, egészen bizonyos azonban, hogy előbb és nem is olyan utóbb a tűzijátékosokat is megfogják égetni.

Hogy ez mikor fog bekövetkezni?

A válasz egyszerű: mihelyt a volt mozgalom tagjai, a tanácsosok, az egyház egyeteme ráébred a valóságokra. Amikor vezetők a végvárokon és vezetők az őrhelyeken, mándátáriusai az egyház egyetemének, őrei az elődök által ránhagyott becsületnek, erkölcsi-ségnek, jellemnek, faj és felekezeti öntudatnak, megtestesítői az egyház köz-szellemének ráébrednek, hogy egyes kérdésekben mégis csak más a valóság, mint a mi nekik célzatosan föl volt tárva. Mert biztosan tudom, egészen bizonyosan, hogy ezen tanácsosok és az egyház egyetemének fölfogása szerint: a hülsen kezelés, az egyház pénzének több mint egy éven keresztül való „zseb-befelejtése,“ annak elkendőzése, a személyi érdekek előtérbe tolésa, csaknem ezer véka csős kukoricz „elrohádása“, a „rohadi“ kukoricán magán-sértés hizlalda fölállítás, más-jél waggon takarmány leöllözása, stb. stb. stb. stb. ha nem tartoztak a múltban az erények közé, akkor nem tartozhatnak ma sem és nem tartozhatnak a jövőben sem! Amikor rá fognak ébredni ezekre a valóságokra és több higgadtsággal megállapíthatják és beismerhetik önmaguknak a magyar unitárius lelkiismeret teljes súlyával, hogy: mégis csak nem azt illeti a közéleti medalion,

*) Ez a kérdés az I. K. T.-ban a volt jogtanácsos javára tsz tázást nyert. Szerk.

aki eme immár több rendben megállapított valóságok elkövetésében rudas vagy aki érte garanciát vállalt és nem azt illeti a közéleti megvetés, aki ezen valóságok ellen az egyház érdekében törhetetlenül és megdönthetetlenül tiltakozott és fog tiltakozni.

Dr Fazakas János.

Templomi éneklésről.

Az „Unitárius Jövendő“ szerencsés megszületése és közkedveltségnek örvendő működése lehetővé teszi, hogy egyházi életünk kívánalmairól való megjegyzésünket e kedves lap hasábjain szóvá tehessük, ami igazán örvendetes jelenségnek mondható.

Templomi éneklésünk s kapcsolatosan egyházi zenégyűnk egyike azoknak a kívánalmaknak, amelyeket az utóbbi időben hozzáértő szakértelmű nyilatkozatokkal igen sokan szebbnek, nivósabbnak és áhító-sobbnak óhajtanának átváltoztatni. Ki merné kétségbe vonni, mindazon nemes és jóindulattól áthatott hozzászólóktól elvitatni, hogy őket csupán a közügy önzetlen szolgálása s egyházi érdekeink előbbvitele vezeti csupán?

A lelkészkepző akadémia által kitűnő felkészültséggel kibocsátott lelkészek szolgálatának kiegészítéseképpen méltónak kell legyen az egyházi zene, a templomi éneklés is, hisz ezek együtt képeznek egy egészet.

A mennyire én a nép vallásos észületét ismerem hosszú éveken nyert tapasztalataim alapján, bármilyen magas röptü- és szónoki hévvel előadott predikáció sem éri el a hivek lelki kielégültségét, ha az egyházi ének áhítatot keltő — lélek, fűrésztő hatásu szépségével nem ékesíti azt fel. Egy szuszogó, sipoló, gikszerező orgona — vagy egy avatatlan kézzel agyongyötört, lehetetlen összhanggal kísért bármilyen szép dallamu ének, nem emeli az Istentisztelet fényét s nem annak áhítátát. A hozzászólások épen azt bizonyítják, hogy az egyh. zenéhez értő egyének mindenképp óhajtanák azt lelketgyönyörködtető értékűvé emelni.

Ezen célból sok és különféle javaslatokat sorakoztatnak fel. A többek között az egyik jeles és látható szakértelemmel bíró igen t. cikkíró épen, a brassói Fekete Templomban hallható egyh. zenét veszi mintául s óhajtaná velünk székely unitáriusokkal leutánoztatni. Különösnek tartom, hogy csupán ez egyellen idegenszerű példát volt kénytelen előráncigálni, — a mely sem természetében, sem költészetében, sem ritmi, kájában épen germánizmusa miatt nem állítható mintául unitárius templomi éneklésünk sikeresebbé tételére csupán egyben s ez a legfontosabb: az ottan működő kántor szakképzettségében.

Igen, az lehet minta! És én kimondom őszintén, hogy egész egyházi éneklésünk gyengesége, sőt hanyatlása nem az énekes könyv hiányosságában van, hanem nincsenek kellő számu szakértelemmel bíró kántoraink.

A ki egyházunk vallásos éneklését csak 10 évre

visszamenőleg is ismeri s az azon időkből a nép és templomi éneklés akkor elért sikereit a maival összehasonlítva, kénytelen megállapítani, hogy visszaesés, óriási hanyatlás észlelhető e téren. Mi okozta ezt a sajnálatos állapotot? Erre a felelet oly kézen fekvő, hogy mindenki, a ki ezzel az ügygel foglalkozik, a kérdésre határozott feleletet kap. Azok az énekvezérek, akik abban az időben az egyh. zenét öntudatos szakértelemmel — kevés kivétellel — csaknem teljes eredményre vitték, a tanítóképzőkben négy éven át szaktanár vezetésével a szó szoros értelmében zenét és elméletet tanultak s az onnan kikerülő jobb zeneérzéssel és tehetséggel bíró egyének — kántorok lévén, művészi orgona, játszást produkáltak s bármilyen énekvezetésére tudással bírtak. Hol vannak most azok? Az idők változása s az ember előre nem látása, közönye s duló ereje lesöpörte s a feledés szürke lánvája fátyolt vont rájuk, hogy jöjjenek az újak teremteni — nem új eget, csak mást — aminek eredménye az a feljajdulás: hogy pusztulóban az egyházi éneklés és zene!

A fent jelzett időkből a régi, ósdinak mondott egyh. énekes könyvek mellett is produkáltak a hozzáértő kántorok szépet és művészt s ugyan csak azt tesszik ma is. Nem tudom elhinni, hogy a kolozsvári, tor-dai, árkosai — kereszturi vagy vargyasi — és még több egyh. községet felemlíthetnék, kántorok által vezetett éneklő hívek is a brassói Fekete Templomba kellene példáért eljárjanak. Higgyék el az i. t. s nemesen gondolkodó érdeklődők hogy az egyh. éneklés hanyatlása nem az énekeskönyv hiányosságában keresendő, hanem hiányzik a szaktudás, a lelkesedés — na meg az idők járása is társul szegődik — az arra hivatott vezetőkől. Az énekeskönyvek gyakori változtatása mindig zavart okoz, ami beigazolást nyer a jelenben is, amikor is a 3 féle kiadású könyvek mellett az éneklés nehézkessé válik.

Tudom, hogy az újabb szerkesztett énekes könyveink egyes alkalomszerű bizottságok által talán nem végezhettek egész munkát, amit igazol az, hogy a 77-ik éneket a 2-ik kiadásban a szerző angol ének után írta, míg a 3-ik kiadásban már a szerzőt mint eredetit tünteti fel. A 312. ének is c mollban írva, de mégis d-ben végződik nem helyesbítve ki azt c-re stb. Node kérdem, ha most újra dolgozzák, hogy tökéletesebbet alkossanak, vajjon elérik-e a célt oly éppén, hogy az mindenki helyeslésével találkozzék? Nagyon kétlem! Pedig amint értesültem a Péter Ödön által való irányítása az új feldolgozásnak, oly szerencsésnek mondható, amely jogos reményekkel kecsegtet. Ne tegyük minden emberi mulasztásból eredő hiba felidézőjének a szegény énekes könyvet, amely minden vélt hibája mellett is annyi sok szép új dallamot s megújított szöveget foglal magában, hogy azzal kellő hozzáértéssel igen sikeres egyházi éneklést lehet produkálni. Az énekes könyvnek — a mi az éneklést nehézkessé teszi — az a nagy hiányossága, hogy az ünnepekre és az alkalmi énekekre előírt dallamokat a hívek legnagyobb része nem énekelheti, mivel azok egy évben csak egyszer fordulnak elő, ha az iakolában vagy más helyen betani-

tották is, nincsenek a hívek lelkébe beidegződve s így igen gyengén is éneklék azokat, miért is épen ünnepeken igen gyarlók az éneklések. Ebből az a tanulság, hogy az ünnepi és alkalmi énekeknek is, mint esketés, pap vagy harangszentelés stb. oly dallamok alkalmazandók, amelyek más templomi szolgálatnál is előfordulnak, mert ellenkező esetben csak a kántor ha énekléssel mivel azonban a hívek ezeket nem tudják, ő is később elhagyja azokat.

De e cikk keretében nem célok az énekeskönyv bírálatával foglalkozni olyképpen, hogy annak mintegy halálos ítéletét kimondva, azt hangoztassam, hogy egy új előállításával egyházi énekügyünk is tökéletessé válik. Óh nem, sőt a már fennebb említett okok miatt azt javaslom: maradjon használatban még egy ideig.

Azon idő alatt képezzen egyh. főhatóságunk szaktudással, hozzáértéssel bíró kántorokat s azok életlehetőségeit szervezze úgy meg, hogy azok kedvet és ambíciót nyervén, ez által az egyház igazi érdekeit szolgáló munkát végezzenek. Ne forduljon elő olyan eset mint amelyet magam is ismerek, hogy amíg a harangozónak havi 6—700 lejért. fizetése van, addig a kántornak néha semmi sincsen.

Mondom tehát: szakképzett és rendszeresített fizetésű kántorok kezébe kell adni egyh. ének és zene ügyünket, akik előteremtik a kívánt sikert bizonyára. Ugy legyen!

Vajda Antal.

Gúnyvers Blandrata Györgyre.

Hogy a neves olasz doktor a háromság-hivők szemében nagy szálla volt, az legvilágosabban megtetszik az ellene lövöldözött gúnyversek nyilaiból. Egyet még a Keresztény Magvelő XXXIII. kötetében közölt volt annak idején Dr. Vass Miklós.

Ez alkalommal Tözsér-Uzoni Unitárius Egyháztörténetéből közlünk egyet, melyről az érdekes unitárius egyháztörténetíró megjegyzi, hogy „a költészet törvénye szerint ugyan szépen, de azért jezsuita méreggel átítatva van szerkesztve“.

A vers ugyanis a jezsuitáknak „Erdély veszedelmének kezdete“ című munkájából van idézve. Magyar fordításban így hangzik.

„Egy talián hozzánk e tanítást hozta pokolból,
Erdély földjének mig ada orvosi szert.

Mérges gyógyszereit neki mig elítelte hazája,
Kárhuzatos tanait lengyeli földre vivé.

Lépteit e jövevény azután Erdélynek irányzá,
Alkalmas színhely mert vala néki e föld.

Itt hajlékot adott szeretettel néki Fehérvár,
Itt a csalárd tudomány, hejh, sima útra talált.

És míg gyógyszereket követel vala tőle az udvar,
Méregitalt szűrösölt a fejedelmi ajak.

Majd meg e rút kelevény kezdé meglepni Ko-
lozsvárt,

Mert Gyula várával meg nem elégszik a szörny.

Jószagu tömjéntől immár nem füstöl az oltár,
S a szent égi kereszt porba ledöntve hever.“

Latinból fordította
Márkos Albert

Válasz Végh Mihály nyilatkozatára.*)

„Az Unitárius Jövendő“ legutóbbi januári számában Végh Mihály h. ujfalusi lelkész ur nyilatkozatot tétetett közzé, melyben a Bors-csemetekert ügyében személyével kapcsolatosan cikkemben közölt információmat a valósággal ellenkezőnek nyilvánítja és kijelenti, hogy nem ő-tőle szereztem adataimat. A félremagyarázás és félreértés elkerülése végett az alábbi tényeket közlöm.

Végh Mihály lelkész ur 1939 április 25-én az egyházközponthoz — 351 sz. alatt iktatva — levelet intézett, melyben szószerint a következőket írja: „... A küldött oltványok legnagyobb részt agyonvermelt, kiszáritott tűzre való fák... Az almafák 60%^o sérült, hajától megfosztott nyulrágott fák, amik a megsérült helyen valami kátránnyal vannak bekenve. A barack 40%^o gyökérnélküli hasogatni való száraz tűzifa és nem oltvány... A hibás és sérült fákért nem vagyok hajlandó fizetni semmit, mert eladásukból örvendek ha a fuvarköltség megtérül. Nagyon sajnálom, hogy az ősz folyamán leszállított szép és valóban I-osztályu áru reményében megrendelt szállítással ennyire kellett csalódnom.. Kérem megkeresésüket ügyvédem címére.“

A nyilatkozattal kifogásolt cikkemben teljesen ugyanezen adatokat adtam, miután akkoris a Végh M. lelkész ur sajátkezűleg írott leveléből vettem azokat. A szállított mennyiség is megfelel, mert a fuvarlevél szerint 2050 drb. szállított és az árát sem fizette ki, mert megelőző őszi szállításért 16.000.— leiel tartozásban maradt s levele szerint az utánvételezés folytán kifizetett összeget az őszi szállítmányért eszközölt fizetésének kéri betudni. Ezt igazolja dec. 29.-én írott levele is, melyben a tavaszi szállítmányból előállott 15805 lei veszteségét kéri, hogy az Egyház tartozásából írja le. Csodálom, hogy ezen saját le-

*) E válasszal az ügyet személyi vonatkozásban lezártak tekintjük.

veleiben írottakra nem akar visszaemlékezni Végh M. lelkész ur s engem kíván valótlan-ságok állításával megbélyegezni, holott saját maga alatt vágja el a fát nyilatkozatával, amiről leveleinek elolvasása és a fenti idézetek alapján mindenki meggyőződhetik.

Még egyet megjegyyezni kívánok. Tény, hogy a tavasz folyamán érdeklődtem az oltvány szállításokat illetőleg, mert én tárgyaltam a lelkész urral az oltványrendelés alkalmával a helyszínen és így az üzletiéletben szokásos udvarias érdeklődést intéztem az irányban, hogy a szállított oltványokkal mikép volt megelégedve. Ezt az udvariasságot tapasztaltam és gyakoroltam hosszú éveken át üzleti feleimmel szemben és mondhatom, sohasem találkoztam olyan udvariatlansággal, hogy érdeklődéseimre nemis válaszoltak volna.

Ezekután a magam részéről lezártak tekintem Végh M. lelkész urral szemben az ügyet, ami Egyházunk Központjára tartozik és ott nyerhet csak végleges elintézését.

Kolozsvár, 1940 január 25.

Dr. Szent-Iványi Árpád.

FURCSASÁGOK.

A Bors hagyaték szindi gazdaságában 1939 január 23-tól január 28-ig kaszálási költségek címén napsámra 675 lej van fölszámítva és kifizetve. Vajjon Szinden január havában mit kaszálhattak?

* * *

Ugyancsak a szindi Bors hagyatéki gazdaságban 1939 február hó 20-tól március elejéig 10.000 Lei oltványültetési költség van elszámolva és kifizetve. Vajjon ezek közül bár egy oltvány maradt-e életben?

* * *

Szinden az említett egyházi Bors hagyatéki gazdaságban a múlt év telén 954 véka szép csős kukoricából 180 véka szemet morzsoltak le. Ugy látszik a morzsolók nagyon rossz állapotban vannak. Meglepőbb azonban az, hogy ez a 180 véka szemes kukorica is elromlott.

* * *

Érdekes, hogy a szindi gazdaság intézője az egyház romlott kukoricáján, több mint 30 süldőt és disznót tudott hizlalni és a saját elszólása szerint ezeken csaknem 100.000 lejt nyert.

* * *

Az elmúlt nyár folyamán két vagon barackterméstről beszélt volt a jószágfelügyelőség elnöke. Különös, hogy az elszámolásban már csak egy fél vagon barack szerepel. A többi úgy látszik elromlott.

* * *

A múlt évben a számadások szerint a szindi gazdaság 7 hold földbe 100 véka zabot vetett el. Elemi csapás nem volt, de azért az egyház egész zabtermése elérte a 160 vékát. Ez is 60 véka gyarapodás. Lehet, hogy jövőben már 200 vékát fog vettetni a jószágfelügyelősi elnök, mert akkor még nagyobb lesz a haszon.

* * *

Csoda-e ha ezek és hasonló dolgok ellen a volt jogtanácsos és végrendeleti végrehajtó 50 pontban foglalt jegyzőkönyvben tiltakoztak az egyház vezetőségénél. A főgondnok és a püspökhelyettes főjegyző a helyszíneére kiszállva mindent rendbentaláltak, de mégis gondoskodás történt, hogy a volt jogtanácsos hasonló jegyzőkönyvekkel többet ne kellemetlenkedhessenek.

Most már többen kezdjük érteni, hogy miért kellett más jogtanácsos.

* * *

Az egyház illetékegyenérték adója a régi 74.000 lejvel szemben ez évre több mint 400.000 lejben lett kiróva. Reméljük, hogy az új jogtanácsos a réginek a módszerét magáévá téve máris eljárta a pénzügyminisztériumban s az adócsökkentő rendeletet magával hozta.

* * *

Halljuk, hogy az államsegélyügyi bizottság elnöke 1938 januári megválasztására való tekintettel elhatározta, hogy ezt a hivatását megkezdendő még az év folyamán utánnanéz a kongrua emelés ügyének.

(— s)

Irodalom.

ISTENORSZÁGA FELÉ . . . Irta: Vári Albert teol. tanár. A kiváló szerzőnek 13 értekezését és előadását foglalja magában, melyek egyenként különböző alkalommal jelentek meg. Egyszerű nyelv, világos gondolkodás, élethölcse-ség jellemzik a 98 oldalra terjedő könyvet. Aki szereti az érthető beszédet és vallásos érzést ta-

kar nyerni, szerezze meg ezt az értékes szellemi terméket az Iratterjesztőtől (Kolozsvár, Unitárius Kollégium). Ára 30 lej.

A CSALAD KÖNYVE. Szerkesztette Dr. Varga Béla püspök és Dr. Kiss Elek főjegyző. Unitárius Egyházi Könyvtár címen új könyv-sorozat indult meg, melynek ez a 270 oldalra terjedő könyv első száma. Ez az értékes és tanulságos könyv 17 szerzőtől 17 értekezést foglal magában a családdal kapcsolatban. 34 oldalon kiváló költőktől összegyűjtött családi vonatkozású verseket is tartalmaz. Az egyes tanulmányok a szerzők legjobb ereje szerint azt fejtegetik, hogy a család milyen vonatkozásban kell álljon az egyházzal, háztartással, gazdasággal, anyagi javakkal, vallással, erköccsel, bibiával, neveléssel, misszióval, társadalommal, joggal, szövetkezéssel, művészettel, egészséggel stb. A könyv 3 kötetben jelenik meg, tehát még két kötet van tervezve. A könyv végén külön lap van a nagyszülők, szülők és gyermekek élete nevezetesebb mozzanatai feljegyzésére s egy oldal egyéb jegyzetek számára. A csinos kiállítású és tartalmas könyvre felhívjuk olvasóink figyelmét. Kapható Kolozsvárt az Unitárius Kollégiumban a Teológia Akadémián és a lelkeszi hivatalokban. Ára csak 30 lej.

AZ ALSÓBENCÉDI GYALLAY-PAP CSALÁD SZÉKELYSZENTMIHALYI ÁGA. A Keresztény Magvető füzet-sorozatának 29-ik száma. Irta: P. Szentmártoni Kálmán. 59 oldal. A neves történetíró egy székely unitárius családnak ismeretlen történetét rajzolja benne eredeti okmányok és levéltári adatok alapján. Az első rész a templomépítő Pap Sámuelről szól, a második Pap Mózes egykori egyházi főjegyzőről, aki az 1876-iki árkosi zsináton püspökké választott Ferenc Józsefnek volt erős ellenfele a püspökválasztáson. A szépen és élvezetes stílusban írt könyv egykorú kiváló emberekről is nyújt adatokat és korrajzot. Dicséret illeti a szorgalmas szerzőt, hogy kutatásait olyan irányban folytatja, amely eddig feldolgozatlan, de egyháztörténeti szempontból igen fontos adatokat hoz felszínre. Ajánljuk megszerzésre és elolvasásra, mert tanulságos ismereteket lehet belőle szerezni. Kapható Kolozsvárt az Unitárius Kollégiumban a Keresztény Magvető szerkesztőségénél.

AZ UNITÁRIUS NAPTAR az 1940-ik évre. 12 lejes árához képest gazdag és különösen unitárius szempontból az eddiginél jobb tartalommal jelent meg Benczédi Pál szerkesztésében. Az unitárius öntudat művelésének és erősödésének jó szolgálatot tesz. Nem volna szabad, hogy egyetlen unitárius háznál is hiányozzék. Ha unitárius embernek naptárra van szüksége, első sorban az unitárius naptárt kell megszereznie.

SZEMLE.

Felesleges h iradás. Egyik kolozsvári napilapban többször jelent meg értesítés arról, hogy az E. K. Tanács gyűlést tartott. A közlemény felsorolja a jelenlevők neveit, valamint azt is, hogy hány pontból állott a tárgysorozat. Kérdezni lehet, mi szükség van az összes jelenlevők neveinek felsorolására és a letárgyalt ügyek számszerű közzétételre, ha egyetlen határozatot se közölnek, amely az általános közérdeket szolgálná, vagy bár az egyházunkhoz tartozókat tájékoztatná? Talán csak a beküldő nem tekinti közérdeknek a nevek ismertetését? A nyilvános egyházi h iradásoktól nem üres szavakat, hanem tényeket várunk. (— a.)

Törvénytisztelet. A Keresztény Magvető 1939. évfolyama 4–5 füzetének 187-ik lapján olvassuk az 1861. évi Egyházi Főtanács gyűlésével kapcsolatban P. Szentnártoni Kálmán dolgozatában: „miután az egyházi főjegyzői állásnak a betöltése nem volt erre az ülésre kitűzve, de különben a főjegyzői állást rendes Zsinati Főtanácson szokták betölteni, ezért ennek a betöltését elhalasztják a következő Zsinati Főtanács ülésére“. Ezek a szavak azt mutatják, hogy 1861-ben az Egyházi Főtanács egészen törvényes alapon állott. A püspököt megválasztotta, de a főjegyzőt nem, miután annak megválasztása nem volt tárgysorozatba véve. 1938-ban másképpen történt. Az elnök törvénytelennek tartotta a főjegyző választást, miután az nem volt tárgysorozatba véve. A megválasztott püspök csak királyi jóváhagyás után foglalhatta el állását s addig hivatalosan főjegyző maradt. Az elnök a gyűlés színe előtt megkérdezte az egy órával azelőtt püspökké választott főjegyzőt, hogy főjegyzői állásáról lemondott-e? A püspökké választott főjegyző határozottan jelentette ki, hogy nem mondott le. Miután a Főtanács a törvénnyel szembehelyezkedett, illetve a többség a maga akaratát a törvény fölé helyezte, az elnök elhagyta a helyét azzal a kijelentéssel, hogy nyilvánvaló törvénytelenységhez nem járulhat hozzá s ebből kifolyólag másnap a főgondnokságról való lemondását is bejelentette. A helyét elfoglaló főgondnok a főjegyzői választást elrendelte, miután a tagok nagyszámú távozó főgondnokkal az ülést elhagyta, s éjfélutáni időben így választották meg a jelenlegi főjegyzőt a meg nem üresedett állásra sokak távollétében nagyobb szótöbbséggel. Azután akadt, aki írásban is bizonyítani próbálta, hogy a Főtanács többségének határozata fölötté áll a szentesített törvénynek. És ez a szellem érezteti hatalmát ma is az egyházban. Ilyen a mai törvénytisztelet.

Okszerű gazdálkodás. Egyházunk jószágfelügyelőségének egyik nyomtatásban megjelent hivatalos jelentésében olvassuk, hogy „ezenkívül az E. K. Tanács engedélyével főjegyző afiának a kollegium épületében lévő lakását fürdőszoba és konyha beállításával korszerűbbé és lakályosabbá tettük.“ Ezzel egy nőtlen tanár-

nak a lakószobáját vették el és vonták ki a bérlet alól, amely bérlet addig 10–12.000 lej évi jövedelmet hozott. A fürdőszoba átalakítása és berendezése is bizonyára az egyház költségén történt, ami szintén jelentős összeget igényelt.

Amikor egyházunk anyagi nehézségekkel küzdök-dik; amikor lelkészi karunk képviselője szivbemarkoló segélykiáltásában azt harsogja, hogy „van lelkész, aki az idén már nem tudta gyermekét még beiratni se az iskolába; aki kopott tavaszi kabátban didergi át a telt“ stb. (Unitárius Egyház 12. sz.) akkor vajjon okszerű gazdálkodás-e az, hogy a főjegyzői lakásnak „korszerűbbé és lakályosabbá tételére“ 60–80.000 lejjel terheljük meg a közalapot? Joggal érdeklődünk az iránt, hogy ebből a költségből térít-e még valaki valamit a közalaphoz? Vállal-e valaki felelősséget az ilyen gazdálkodásért? A mai viszonyok között az ilyen lépés csak abban az esetben fogadható el, ha a lakbér is olyan mértékben emelkedett, hogy a befektetés minél rövidebb idő alatt megtérüljön. S még akkor is kérdezni lehet, hogy az aránylag nagy összegű befektetés minél rövidebb idő alatt megtérüljön. S még akkor is kérdezni lehet, hogy az aránylag nagy összegű befektetés az egyháznak éppen jelenlegi súlyos anyagi viszonyai között eszközlendő? Hisz mintegy 20 esztendőn át enélkül is jó volt a lakás.

(— a.)

A más lelkébe látás. Az „U. J.“-nek nem volt szándékában soha s ezután sem hajlandó arra, hogy más egyházi vagy bármilyen lappal vitát kezdjen arra vonatkozólag, hogy lehet-e az írónak a lelkébe látni, hogy szavaival mit akart mondani. Az ilyen mesterséges gondolkozást azokra bizza, akiknek nincs más dolguk vagy tárgyuk. Még kevésbé kapható arra, hogy akár tiszta vagy zavaros látással, akár erőltetett képzelődéssel találgatni próbálja, hogy az író világos mondataival, érhető szavaival mit akart mondani. Nyugodt lelkiismeretű ember szerint azt akarta mondani, amit a szavak és mondatok kifejeznek — s nem egyebet. Egyenes uton járó és meggyőződéses embernek nincsenek háttmegetti gondolatai. Az „U. J.“ nem kívánja a maga számára az olyan bölcsességet, amely okvetlenül másnak a lelkébe akar látni. Az ilyesmi nem illik komoly emberhez. Viszont az írónak jogában áll félremagyarázott szavaira és gondolataira felvilágosítást adni.

Erkölc si tisztaság. A jelek sokszor mutatják, a tapasztalás nem egyszer igazolja, hogy az erkölcsi tisztaság hangoztatását különösen azok nem kedvelik, akiknek muljában vagy jelenében erkölcsi tekintetben bajok mutatkoznak. Aki gondolkozásában és tetteiben, általában megítélésében erkölcsileg tiszta, az olyan ember egyházi és polgári magatartásában az erkölcsi tisztaság megalkuvást nem ismerő harcosa.

A 6-os bizottság munkája. A főtanács 6 tagból álló bizottságot küldött ki a Bors gazdaság ügyei-nek megvizsgálására. A bizottság 5 tag részvételével január 24-től csaknem 10 napon át dolgozott. A legsúlyosabb és legszakértőbb tag nem vett részt a vizsgálá-

latban. A bizottság az ismeretnél rosszabb helyzetet talált, amiről 20 oldalra terjedő jegyzőkönyvben számolt be az E. K. Tanácsnak. Az ügy minden vonatkozásban most sincs oly mértékben tisztázva, hogy az lezárható lenne. Erre való tekintettel, meg arra, hogy az egész egyházat érdeklő ilyen fontos vizsgálattal kapcsolatban felvett jegyzőkönyvnek gyors ütemben való felolvasása alapján a hallgató nem tud megfelelően tisztáztat véleményét alkotni magának, olyan javaslat hangzott el a gyűlésen, hogy a főhatóság sokszorosítsa a jegyzőkönyvet s a még beérkező vizsgálati eredménnyel együtt küldje meg az E. K. Tanács tagjainak, hogy az ügyben a szükséges véleményi megalkothassák a jövő gyűlésig. Voltak akik heyeselték, még többen akik nem. A tárgyilagosan ítélkezőnek fájdalmasan kell a felszólalások alapján arra gondolnia, hogy egyházunknak erkölcsi és gazdasági tekintetben egyaránt olyan dolgai vannak, melyek nemcsak a nagy nyilvánosság elé nem valók, de a tanács tagjainak tisztában látására és önálló vélemény kialakítására sem kívánatosak. Pedig éppen az ellenkezőre kellene törekedni. Ezt a jegyzőkönyvet is sokszorosítva már előre ki kellett volna küldeni a tagoknak. Különböző az E. K. Tanács a jegyzőkönyvet csak olyan vonatkozásban tárgyalta, hogy a Bors birtokot a kőbánya kivételével már a folyó évtől hosszabb időre hasznóbérbe adja.

A jószágfelügyelőség elnöke lemondott.

A jószágfelügyelőség elnökével szemben korábban is hangzottak el elégedetlen hangok. Emiatt nyílt gyűlésen többször kijelentette, hogy az egyháznak nincs olyan értéke, amiért újból vállalná e tisztet. Két hónappal ezelőtt a főtanács szótöbbséggel újból megválasztotta. Nem tiltakozott ellene. Két hónap múlva olyan családi, egyházközségi s a jelenlegi helyzetre vonatkozó olyan okokat hozott fel, amelyek megválasztásakor is megvoltak. Lemondását úgy a Bors birtok kezelésére, mint a jószágfelügyelőség elnöki állására vonatkozólag írásban jelentette be, amit az E. K. Tanács később intéz el. Valószínűleg a fennebb említett jegyzőkönyv megállapításai is befolyással voltak a lemondásra. Érdekes, hogy a főtanácsi eljárás e lemondással kapcsolatban ismétlődött. A jószágfelügyelőség elnökének a gyűlés napján beérkezett lemondását elsőnek terjesztették elé, elébb, mint a 6 os bizottság napokkal azelőtt beadott

jegyzőkönyvét. Szerény nézetünk szerint az aznap beérkezett ilyen fontos ügyet nem is volna szabad a tanács elé vinni. Ismételjük, hogy a lemondásban felhozott okok nem újak. Tehát, ha a jószágfelügyelőség elnöke erre az érthető elkatározásra jutott, korábban is megtehetette volna, hogy lemondása a jószágfelügyelőség és esetleg más bizottság véleményével kerülhessen a tanács elé.

Határozott magatartás. Dr. Gálffy Zoltán ügyvédet a főtanács szótöbbséggel megválasztotta a székykereszturi főgimnáziumhoz felügyelő gondnoknak. Eddig az volt a gyakorlat, hogy fizetéssel nem járó tiszteletbeli állás betöltésénél egyhangú vagy legalább egyhangúság számba vehető vélemény szokott kialakulni. Ez jelentette a bizalmat, mely az illetővel szemben megvan. A mai uralom az unitárius egységnek ezt a formáját is összerontotta. Nem mindenki fogadja el a tiszteletbeli, de felelőséggel is járó állást, ha a bizalmat kellőképpen nem látja nyilvánulni. Valószínűleg ebből kiindulva Dr. Gálffy Zoltánafia a megválasztást nem fogadta el. Határozott magatartásnak kell tekintenünk eljárását, amely sokak véleményével egyezik.

A szerkesztőség kérése. Örömmel értesülünk arról, hogy az „U. J.”-öt fokozott érdeklődéssel olvassák mindenfelé. Az érdeklődést továbbra is igyekszünk kielégíteni. Kérjük azonban érdemes olvasóinkat, hogy akik még nem tették, előfizetési díjaikat beküldeni sziveskedjenek.

Miután annak idején mutatványszámot mindenkinek küldeni nem tudtunk s a lap megjelenéséről és tartalmáról hallva, új előfizetők szinte napról-napra jelentkeznek, szeretettel kérjük olvasóinkat, hogy azoknak figyelmét is hívják fel lapunkra, akik még nincsenek olvasóink táborában, de feltehető, hogy egy mindentől és mindenkitől független unitárius egyházi lapot szivesen olvasnak.

Waga

Férfi Zoltán Gyula
törvényes. Tanácsnok usual
Budapest.
VII. Ullői u. 66/b.
Magyarország

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Braşov, Str. Dr. Babeş No. 1, hova a lappal kapcsolatban minden megkeresés, közlemény és pénzügyösszeg küldendő. A lapba szánt minden cikk vagy egyéb közlemény a hónap 5-ig a Szerkesztőségben kell, hogy legyen.

Magyarországon az előfizetési összeg Ferencz József unitárius lelkészhez juttatandó: Budapest, IX. Dr. Hölgyes E. u. 3 szám. Misszió Ház